

Μάρτιος 2023

Αυτό το Θεματικό Δελτίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο και δεν είναι εξαντλητικό

Κλιματική αλλαγή

Μολονότι η [Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα δικαιώματα του Ανθρώπου](#) δεν κατοχυρώνει αυτό καθαυτό το δικαίωμα διαβίωσης σε ένα υγιές περιβάλλον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κλήθηκε να αναπτύξει τη νομολογία του σε περιβαλλοντικά θέματα, με δεδομένο ότι η άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων που απορρέουν από τη Σύμβαση, μπορεί να υπονομευθεί από την ύπαρξη επιβλαβών συνεπειών στο περιβάλλον και την έκθεση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους.

Το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί σχετικά με το θέμα της κρατικής δράσης για την κλιματική αλλαγή. Κατά τον παρόντα χρόνο, εκκρεμούν τρεις υποθέσεις ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου επί του θέματος αυτού.

Υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου

Στις 11 Ιανουαρίου 2023, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης πραγματοποίησε συνεδρίαση διαδικαστικού χαρακτήρα επί των τριών εκκρεμουσών ενώπιόν του υποθέσεων, αναφορικά με το ζήτημα του κλίματος – *Verein Klimaseniornen Schweiz και Άλλοι κατά Ελβετίας, Carême κατά Γαλλίας και Duarte Agostinho και Άλλοι κατά Πορτογαλίας και 32 Άλλων Κρατών*. Κατά τη συνεδρίαση αυτή αποφασίστηκε ότι, το προφορικό στάδιο της διαδικασίας επί των υποθέσεων θα πραγματοποιηθεί διαδοχικά, μετά την ολοκλήρωση του γραπτού σταδίου της διαδικασίας.

Στις 29 Μαρτίου 2023 θα διεξαχθεί η ακροαματική διαδικασία επί των υποθέσεων *Verein Klimaseniornen Schweiz και Άλλοι* και *Carême*, ενώ σε μεταγενέστερο στάδιο θα διεξαχθεί η ακροαματική διαδικασία επί της υποθέσεως *Duarte Agostinho και Άλλοι* ενώπιον του ίδιου σύνθεσης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης. Η ακριβής ημερομηνία της ακρόασης στην υπόθεση *Duarte Agostinho και Άλλοι* θα καθοριστεί σε μεταγενέστερο στάδιο, με στόχο τη διεξαγωγή της αμέσως μετά τη θερινή διακοπή εργασιών του έτους 2023.

[Verein KlimaSeniorinnen Schweiz και Άλλοι κατά Ελβετίας \(αριθ. προσφυγής 53600/20\)](#)

Παραίτηση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης τον Απρίλιο του 2022

Η υπόθεση αυτή, η οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από μια Ελβετική Οργάνωση, τα μέλη της οποίας αποτελούν άτομα τρίτης ηλικίας που ασχολούνται με τις συνέπειες της υπερθέρμανσης του πλανήτη στις συνθήκες διαβίωσης και στην υγεία τους, σχετίζεται με καταγγελία διαφόρων ελλείψεων των Ελβετικών Αρχών στον τομέα της προστασίας του κλίματος. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ειδικότερα ότι το εναγόμενο κράτος δεν συμμορφώθηκε προς τις θετικές του υποχρεώσεις για την αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος στη ζωή (Άρθρο 2 της Σύμβασης) και τη διασφάλιση του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής, συμπεριλαμβανομένης της κατοικίας τους (Άρθρο 8 της Σύμβασης). Επιπλέον, καταγγέλλουν ότι στερήθηκαν την πρόσβαση σε

Θεματικό Δελτίο – Κλιματική αλλαγή

δικαστήριο κατά την έννοια του Άρθρου 6 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) της Σύμβασης, καθώς και ότι παραβιάστηκε το Άρθρο 13 (δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή) της Σύμβασης, υποστηρίζοντας ότι δεν έχουν στη διάθεσή τους κανένα αποτελεσματικό εγχώριο ένδικο μέσο για την υποβολή των καταγγελιών τους βάσει των Άρθρων 2 και 8.

Το Τμήμα του Δικαστηρίου στο οποίο είχε ανατεθεί η υπόθεση παραιτήθηκε υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, στις 26 Απριλίου 2022.

Στο γραπτό στάδιο της διαδικασίας, σημειώθηκε σημαντική συμμετοχή τρίτων παρεμβαίνοντων, συμπεριλαμβανομένων κρατών μελών.

Στις 29 Μαρτίου 2023 το Δικαστήριο πραγματοποίησε προφορική ακρόαση ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης στην υπόθεση.

Carême κατά Γαλλίας (αριθ. 7189/21)

Παραίτηση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης τον Μάιο του 2022

Η υπόθεση αυτή αφορά την καταγγελία ενός κατοίκου και πρώην δημάρχου του δήμου Grande-Synthe, ο οποίος υποστηρίζει ότι η Γαλλία έχει λάβει ανεπαρκή μέτρα για την πρόληψη της κλιματικής αλλαγής και ότι η παράλειψη αυτή συνεπάγεται παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή (Άρθρο 2 της Σύμβασης) και του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (Άρθρο 8 της Σύμβασης).

Το Τμήμα του Δικαστηρίου στο οποίο είχε ανατεθεί η υπόθεση παραιτήθηκε υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, στις 31 Μαΐου 2022.

Στις 29 Μαρτίου 2023 το Δικαστήριο πραγματοποίησε προφορική ακρόαση ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης στην υπόθεση.

Duarte Agostinho και Άλλοι κατά Πορτογαλίας και 32 Άλλων Κρατών¹ (αριθ. 39371/20)

Παραίτηση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης τον Ιούνιο του 2022

Η υπόθεση αυτή αφορά τις ρυπογόνες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από 33 κράτη μέλη, τα οποία, κατά την άποψη των προσφευγόντων -Πορτογάλων πολιτών ηλικίας από 10 έως 23 ετών-, συμβάλλουν στο φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, με αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, την πρόκληση κυμάτων καύσωνα που επηρεάζουν τις συνθήκες διαβίωσης και την υγεία των προσφευγόντων. Οι προσφεύγοντες καταγγέλλουν συγκεκριμένα, ότι τα 33 καταγγελλόμενα κράτη δεν τηρούν τις θετικές υποχρεώσεις τους από τα Άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) της Σύμβασης, στο πλαίσιο των δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει σύμφωνα με τη [Συμφωνία των Παρισίων του 2015](#) για την κλιματική αλλαγή (COP 21). Ισχυρίζονται επίσης παραβίαση του Άρθρου 14 (απαγόρευση των διακρίσεων), σε συνδυασμό με το Άρθρο 2 και/ή το Άρθρο 8 της Σύμβασης, υποστηρίζοντας ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη πλήττει ιδιαίτερα τη δική τους γενιά και ότι, λόγω της ηλικίας τους, η παρέμβαση του κράτους στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων είναι μεγαλύτερη από ό,τι στην περίπτωση των παλαιότερων γενεών.

Το Τμήμα του Δικαστηρίου στο οποίο είχε ανατεθεί η υπόθεση παραιτήθηκε υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης στις 29 Ιουνίου 2022.

Στο γραπτό στάδιο της διαδικασίας, σημειώθηκε σημαντική συμμετοχή τρίτων παρεμβαίνοντων.

Υποθέσεις πλην εκείνων που εκκρεμούν ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης

Μεταξύ Σεπτεμβρίου 2022 και Φεβρουαρίου 2023 το Δικαστήριο πραγματοποίησε μια σειρά διαδικαστικών συνεδριάσεων σχετικά με τις προσφυγές για την κλιματική αλλαγή, με εξαίρεση εκείνες που εκκρεμούν ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

Το Δικαστήριο αποφάσισε να αναβάλει την εξέταση έξι υποθέσεων μέχρι να αποφανθεί το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης επί των εκκρεμοσών ενώπιόν του υποθέσεων, σχετικά με την κλιματική αλλαγή.

Επίσης έκρινε δύο άλλες υποθέσεις ως απαράδεκτες.

¹ Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Ελβετία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Δανία, Ισπανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Κροατία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Λετονία, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία (ΣΗΜ.: στις 16 Σεπτεμβρίου 2022 η Ρωσική Ομοσπονδία έπαψε να είναι συμβαλλόμενο μέρος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του Ανθρώπου), Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τουρκία και Ουκρανία.

Υποθέσεις που έχουν αναβληθεί

Uricchion κατά Ιταλίας και 31 Άλλων Κρατών² (αριθ. προσφυγής 14615/21) και De Conto κατά Ιταλίας και 32 Άλλων Κρατών³ (αριθ. προσφυγής 14620/21)

Προσφυγές που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο τον Μάρτιο του 2021

Οι υποθέσεις αυτές υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από δύο νεαρούς ενήλικες οι οποίοι καταγγέλλουν, επικαλούμενοι τα Άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή), 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής), 13 (δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής) και 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Σύμβασης, ότι οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου προερχόμενες από 33 Κράτη μέλη έχουν προκαλέσει υπερθέρμανση του πλανήτη, με αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων ακραία καιρικά φαινόμενα όπως καύσωνες και καταιγίδες, που επηρεάζουν τις συνθήκες διαβίωσης και την ψυχική υγεία των προσφευγόντων.

Müllner κατά Αυστρίας (αριθ. 18859/21)

Προσφυγή που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο τον Μάρτιο του 2021

Η υπόθεση αυτή υποβλήθηκε από πρόσωπο με ιατρική πάθηση που το καθιστά καθηλωμένο σε αναπηρικό αμαξίδιο όταν υποβάλλεται σε θερμοκρασίες 30 βαθμών Κελσίου και άνω. Ο προσφεύγων καταγγέλλει, επικαλούμενος τα Άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή), 6 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη), 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 13 (δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής) της Σύμβασης, ότι η Αυστρία δεν έχει θεσπίσει επαρκές νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τη [Συμφωνία των Παρισίων](#) στόχου περί περιορισμού της αύξησης της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας κατά 1,5 βαθμό Κελσίου σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα και ότι δεν έχει συστηματικά επιτύχει τους εθνικούς της στόχους όσον αφορά την αποτελεσματική μείωση των αερίων θερμοκηπίου.

Greenpeace Nordic και Άλλοι κατά Νορβηγίας (αριθ. 34068/21)

Προσφυγή που κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση της Νορβηγίας τον Δεκέμβριο του 2021

Η υπόθεση αυτή υποβλήθηκε από δύο Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και έξι συνεργαζόμενα με αυτές άτομα. Οι προσφεύγοντες υποβάλλουν καταγγελία, επικαλούμενοι τα Άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή), 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής), 13 (δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής) και 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Σύμβασης, για τις διαδικασίες δικαστικού ελέγχου, στο πλαίσιο των οποίων οι προσφεύγουσες ΜΚΟ δεν κατάφεραν να εξασφαλίσουν την ακύρωση μιας απόφασης της Νορβηγικής Κυβέρνησης περί χορήγησης αδειών εξερεύνησης πετρελαϊκών κοιτασμάτων στη νορβηγική υφαλοκρηπίδα.

Η υπόθεση αυτή κοινοποιήθηκε στους διαδίκους από το Δικαστήριο στις 16 Δεκεμβρίου 2021.

Η Εκστρατεία για το Κλίμα των Νορβηγών Παππούδων και Άλλοι κατά Νορβηγίας (αριθ. 19026/21)

Προσφυγές που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο τον Μάρτιο του 2021

Η υπόθεση αυτή αναφέρεται στην ίδια εγχώρια διαδικασία με το αντικείμενο της υπόθεσης Greenpeace Nordic και Άλλοι (βλ. ανωτέρω). Οι προσφεύγουσες είναι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Soubeste και τέσσερις άλλες προσφυγές κατά Αυστρίας και 11 άλλων Κρατών⁴ (αριθ. 31925/22, 31932/22, 31938/22, 31943/22 και 31947/22)

Προσφυγές που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο τον Ιούνιο του 2022

Οι υποθέσεις αυτές υποβλήθηκαν από πέντε άτομα από τη Γαλλία, την Κύπρο, το Βέλγιο, τη Γερμανία και την Ελβετία. Οι προσφεύγοντες καταγγέλλουν βάσει των Άρθρων 2

² Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Κροατία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία (ΣΗΜ.: στις 16 Σεπτεμβρίου 2022 η Ρωσική Ομοσπονδία έπαψε να είναι συμβαλλόμενο μέρος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του Ανθρώπου), Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Τουρκία, Ουκρανία και Ηνωμένο Βασίλειο

³ Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία (ΣΗΜ.: στις 16 Σεπτεμβρίου 2022 η Ρωσική Ομοσπονδία έπαψε να είναι συμβαλλόμενο μέρος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ουκρανία και Ηνωμένο Βασίλειο.

⁴ Βέλγιο, Κύπρος, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σουηδία, Ελβετία και Ηνωμένο Βασίλειο.

Θεματικό Δελτίο – Κλιματική αλλαγή

(δικαίωμα στη ζωή), 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης), 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Σύμβασης, ότι η [Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας](#) εμποδίζει τα εναγόμενα Κράτη να λάβουν άμεσα μέτρα κατά της κλιματικής αλλαγής, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η επίτευξη των θερμοκρασιακών στόχων που τίθενται στη [Συμφωνία των Παρισίων](#).

Engels κατά Γερμανίας (αριθ. 46906/22)

Προσφυγή που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο τον Σεπτέμβριο του 2022

Αυτή η προσφυγή κατατέθηκε από εννέα εφήβους και νεαρούς ενήλικες. Οι προσφεύγοντες καταγγέλλουν, βάσει των Άρθρων 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 8 (δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) της Σύμβασης, ότι οι νέοι στόχοι του [Γερμανικού νόμου για την προστασία του κλίματος](#), όπως αυτός τροποποιήθηκε και τέθηκε σε ισχύ στις 31 Αυγούστου 2021, δεν επαρκούν για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στο επίπεδο που απαιτείται για την επίτευξη των θερμοκρασιακών στόχων της [Συμφωνίας των Παρισίων](#).

Υποθέσεις που κρίθηκαν ως απαράδεκτες

Το Δικαστήριο έκρινε τις δύο κατωτέρω προσφυγές ως απαράδεκτες, με το επιχείρημα ότι οι προσφεύγοντες δεν επλήγησαν επαρκώς από την επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προκειμένου να αξιώσουν ότι είναι θύματα παραβίασης κατά την έννοια του Άρθρου 34 (δικαίωμα ατομικής προσφυγής) της Σύμβασης. Οι εν λόγω αποφάσεις ελήφθησαν αντιστοίχως από τις δικαστικές συνθέσεις Μόνου Δικαστή και Επιτροπών σε μια μη δημόσια γραπτή διαδικασία.

Humane Being και Άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αριθ. 36959/22)

1 Δεκεμβρίου 2022 (απόφαση απαραδέκτου)

Η υπόθεση υποβλήθηκε από μια μη κυβερνητική οργάνωση που διεξάγει την εκστρατεία με τίτλο "Scrap Factory Farming". Οι προσφεύγοντες κατήγγειλαν, επικαλούμενοι τα Άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή), 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) και 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) της Σύμβασης, ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είχε προβεί σε καμία ρύθμιση και δεν είχε λάβει κάθε πρόσφορο μέτρο για την προστασία από τους κινδύνους της βιομηχανοποιημένης εκτροφής.

Plan B. Earth και Άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αριθ. 35057/22)

1 Δεκεμβρίου 2022 (απόφαση απαραδέκτου)

Οι προσφεύγοντες είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση και τέσσερα άτομα. Κατήγγειλαν, επικαλούμενοι τα Άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή), 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης), 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Σύμβασης, ότι το Ηνωμένο Βασίλειο παρέλειψε να λάβει πρακτικά και αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ακραίας απειλής από την ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή. Κατήγγειλαν επίσης, με βάση τα Άρθρα 6 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) και 13 (δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής) της Σύμβασης, ότι στερήθηκαν πλήρους ακρόασης της υπόθεσής τους στα εθνικά δικαστήρια.

Περισσότερες πληροφορίες

Βλέπε ειδικότερα:

- Θεματικό δελτίο [«Περιβάλλον»](#) (στην αγγλική γλώσσα)
- [Οδηγός για τη Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Περιβάλλον](#) (στη γαλλική γλώσσα), Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2021
- [Ιστοσελίδα](#) του Συμβουλίου της Ευρώπης «Προστατεύοντας το περιβάλλον μέσω του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων»

Επικοινωνία με τον Τύπο:

Τηλ.: +33 (0)3 90 21 42 08